KADER

Orgaan voor functionarissen van het Humanistisch Verbond

3e JAARGANG - MAART-APRIL 1960 NR. 2

INHOUD

DE GEMEENSCHAP

Afwisseling van spijs 25
De emigratie-commissie 26
De Ark 29
Ter overdenking 29
Humanistische excursies? 30
De aanhouder wint 32
De luisterkring 32
Bunzels vangen 33

GEESTELIJKE VERZORGING

Plaatselijke geestelijke verzorging 34
Ziekenbezoek — Problemen om de dood 36
Nieuws uit en om de arbeiderskampen 38
Uit de belevenissen van een raadsman 39
Vijf jaar Humanistische geestelijke verzorging van gedetineerden 40

DE STEMVORK

Spreken voor de gewone man 43
Varia ex cathedra 46

KADER

ORGAAN VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND
INHOUDENDE

I DE GEMEENSCHAP

RUBRIEK VOOR DE GEMEENSCHAPSFUNCTIONARISSEN
REDACTIE: W. COENDERS, BRINKGREVERWEG 111, DEVENTER, TELEFOON 06700—5452

II GEESTELIJKE VERZORGING

RUBRIEK VOOR DE GEESTELIJKE RAADSLIEDEN EN HUN MEDEWERKERS
REDACTIE: MEVR. D. HEROMA-MEILINK, PLESMANSINGEL 6, AMSTELVEEN, TEL. 02964—4322

III DE STEMVORK

RUBRIEK VOOR DE SPREKERS
REDACTIE: W. C. KOPPENBERG, MINERVALAAN 66 I, AMSTERDAM-Z., TELEFOON 020—718531

ADMINISTRATIE: OUDEGRACHT 152, UTRECHT, TELEFOON 030—10163

AFWISSELING VAN SPIJS . . .

Een gemeenschapsbestuur, dat zijn taak goed verstaat, zal telkens weer op zoek zijn naar middelen om de belangstelling voor het gemeenschapswerk te wekken en levend te houden.
Daarbij is een zekere regelmaat onvermijdelijk. Regelmatig verschijnt het gemeenschapsblad, regelmatig zijn er zondagochtendbijeenkomsten, regelmatig is er een jaarwisselingsbijeenkomst en zo voort.
Met een beetje goede wil kan men dit een begin van traditie noemen, met wat minder goede wil een begin van sleur, die — zo ieder weet — het eind van alles kan zijn.
Met alle waardering voor de regelmaat of de traditie, een levende gemeenschap kan het niet stellen zonder de afwisseling, zonder eens iets geheel anders dan anders.
Het is niet eenvoudig die afwisseling te bereiken. Er is moeite en inspanning voor nodig en vooral fantasie, een artikel, dat schaars voorkomt. Gelukkig krijgen de gemeenschapsbesturen steun bij dit streven naar afwisseling. Men behoeft dan nog niet eens in de eerste plaats te verwijzen naar de rapporten die zijn verschenen over het gemeenschapswerk.
Concrete steun is te vinden bij de gewesten, die met hun studiedagen de gemeenschappen aan de zo nodige afwisseling in hun programma kunnen helpen en die met hun gewestelijke adviseurs voor groepswerk ook bijstand kunnen verlenen in het zoeken naar andere vormen van activiteit.
De vorm van het werk, in het bijzonder de stijl van de bijeenkomsten, krijgt overigens wel steeds meer aandacht, getuige artikelen in verschillende gemeenschapspublicaties. Het heeft er de schijn van dat het in 1957 verschenen rapport „De plaats van het z.g. culturele werk in het H.V." toch wel iets losgewoeld heeft. Zonder twijfel zal men ook in de praktijk gaan experimenteren (en „Kader" hoopt daar t.z.t meer van te horen).
Om terug te komen op de concrete steun bij het streven naar afwisseling: Het gewest Gelderland houdt op Hemelvaartsdag een landdag in Wageningen, een unieke gelegenheid voor de gemeenschappen om met hun leden iets anders te doen dan anders.
En tenslotte: de gemeenschapsbestuurders die zelf ook wel eens uit de sleur willen, zij gewezen op de activiteiten van Socrates: Een landdag op 3 april over „Active verantwoordelijkheid" ,spreker van Praag) en een zomerschool van 19—23 juli, onderwerp: Grote geestelijke stromingen.
Zo is er voldoende afwisseling van spijs te vinden, een afwisseling, die doet eten. Alleen . . . men moet zelf wel voor een begin van eetlust zorgen.

DE EMIGRATIE-COMMISSIE

De opmerkzame lezer van het jaarverslag zal daarin een groot aantal commissies genoemd vinden, die te verdelen zijn in de zgn. vaste commissies en de commissies ad hoc. De laatste worden voor speciale doeleinden ingesteld, zoals b.v. voor sexuele vraagstukken, en, nadat ze hun werk gedaan hebben en een rapport uitgebracht, met dan aan de medewerkers weer ontbonden.
De vaste commissies echter zijn ingesteld voor het adviseren en verrichten van bepaalde werkzaamheden, die blijvend zijn. In het jaarverslag over 1959 worden genoemd: de Centrale Commissie Geestelijke Verzorging, de Buitenwerkcommissie, Publiciteitscommissie, Radiocommissie, Beheerscommissie „De Ark", Redactieraad Mens en Wereld, Redactie Rekenschap, Beheerscommissie Socrates, Commissie Groepsgesprek, Raad van Mentoren H.J.B. en Emigratiecommissie. Van sommige is zonder meer duidelijk, waarmee ze zich bezighouden, maar van enkele niet en daarom willen we voorzover de ruimte het toelaat, er in Kader iets van vertellen.
Dat we beginnen met de Emigratie-commissie komt enerzijds voort uit de voorkeur van ondergetekende, maar heeft anderzijds nog de reden, dat deze commissie voor het goed verrichten van haar taak de ondersteuning van de gemeenschappen in toenemende mate nodig heeft.

De taak

Oorspronkelijk was de Emigratie-commissie geen Verbondscommissie, maar opgericht op initiatief van de Humanistische Stichting Mens en Wereld, waarin ook het Verbond vertegenwoordigd is. In 1958 echter werden de werkzaamheden aan het Verbond overgedragen.
De commissie is aangesloten bij de Algemene Emigratie Centrale, één van de vier organisaties voor de emigratie. In deze Centrale, de A.E.C., zitten o.a. ook de Hervormde Emigratie Commissie, verschillende vertegenwoordigers van de vakbeweging en vrouwenorganisaties, de Stichting Joods Maatschappelijk Werk enz.
De andere emigratie-organisaties zijn resp. Christelijk, Gereformeerd en Katholiek.
Over emigratie wordt in de kringen van het Verbond verschillend gedacht. Het is geen zaak, waarover het zich heeft uitgesproken in toestemmende of afkeurende zin. Maar het georganiseerde humanisme kan niet voorbijgaan aan een zo belangrijk maatschappelijk verschijnsel, waarbij sedert het einde van de oorlog 300.000 Nederlanders direct als emigrant betrokken waren, waaronder een groot aantal, volgens de beschikbare gegevens 16 %, buitenkerkelijken. En zo goed als het humanisme meent een taak te hebben ten opzichte van de geestelijke verzorging onder militairen, arbeiders in de kampen en gedetineerden, meent het zich ook niet te mogen onttrekken aan het geven van steun aan emigranten en a.s. emigranten als deze daar behoefte aan hebben.
De emigratie-commissie geeft geen technische voorlichting, zoals deze door de emigratie-centrales en de daarvoor aangewezen afdelingen van de arbeidsbureaus gegeven wordt. Maar wel zitten in enkele plaatselijke commissies van de A.E.C. ook mensen van humanistische huize, die met

a.s. emigranten een gesprek kunnen hebben en hen kunnen wijzen op wat hen te wachten staat.

De kerk emigreert mee.

Wie als emigrant lid is van een kerk, wordt door deze kerk min of meer begeleid. Aan boord van emigrantenschepen bevindt zich als regel een dominee en/of pastoor, die de geestelijke verzorging voor zijn rekening neemt. De emigrant wordt van te voren ingelicht over het kerkelijk leven in zijn nieuwe woonplaats, waarin hij zijn plaats zal kunnen innemen, ook al zijn de vormen van kerkelijk leven dikwijls heel anders dan in zijn vroegere omgeving. De godsdienstige mens kan zich onmiddellijk aansluiten, hij wordt opgevangen en voelt zich daardoor minder verlaten. Bovendien treedt in vele gevallen de kerk als „sponsor" op, zorgt van te voren voor een werkkring en voor een woning.

Voorbereiding van de emigrant

Door de Algemene Emigratie Centrale worden geregeld weekeindebijeenkomsten georganiseerd, waarvoor a.s. emigranten worden uitgenodigd. Zij kunnen daar vragen stellen, er wordt iets verteld van het land waar zij heen zullen gaan, door iemand die het land kent en weet voor welke moeilijkheden men kan komen te staan en er is ook altijd iemand van de Hervormde Emigratie Commissie aanwezig, die over het kerkelijk leven straks alle inlichtingen verschaft. Ook onze emigratiecommissie is daarbij vertegenwoordigd en buitenkerkelijke emigranten, die op een gesprek met een humanist prijs stellen, kunnen dat met onze mensen hebben. Maar we beschikken nog niet over een zo sterke en wijdvertakte organisatie in het buitenland als de kerk dit heeft. Het is nog niet zover, dat ook onze geestelijke verzorgers op de schepen kunnen meevaren, of dat we inlichtingen uit de eerste hand over het geestelijke leven onder buitenkerkelijke emigranten, die dan in hun nieuwe woonplaats immigranten zijn geworden, kunnen verstrekken. Zelfs kunnen we nog niet voor opvang in het land, waarheen men gaat, zorgen. Wat we wel kunnen, is in vele gevallen aan iemand, die daar om vraagt het adres geven waar hij een geestverwant zal kunnen ontmoeten, of, als het een land betreft met een humanistische zusterorganisatie, zoals de Verenigde Staten, adressen van afdelingen aldaar. Dat is weinig, maar toch al iets.

Internationale contacten

De Emigratie-commissie probeert daarom voortdurend in Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, de V.S. en Zuid-Afrika mensen op te sporen, waarvan te verwachten is, dat ze voor nieuwkomers tot steun kunnen zijn. In vele gevallen zijn dit ook vroegere emigranten en zelfs voormalige Verbondsleden.Tevens worden reeds lang pogingen gedaan om daar, waar humanistische organisaties bestaan deze voor het werk te interesseren, pogingen die juist onlangs in Amerika met succes zijn bekroond. Al kan in dit verband nog niet gesproken worden van een gelijkwaardige organisatie als waar de kerk op dit gebied over beschikt, het is niet uitgesloten, dat dit op langere termijn verwezenlijkt wordt.

Belangstelling van de gemeenschappen

Het is op dit gebied, dat de besturen van gemeenschappen goed werk kunnen doen. Als een lid gaat emigreren, wordt dat misschien in kleine kring bekend, maar op het Centraal Bureau weet men er niet meer van, dan dat dit lid wordt afgeschreven met de summiere mededeling „naar het buitenland vertrokken". Maar zo iemand kan misschien straks, als hij eenmaal is gevestigd, met zijn ervaringen anderen van dienst zijn. Vandaar, dat we er bij de besturen van onze gemeenschappen op willen aandringen, zoveel mogelijk te trachten de adressen te weten te komen waarheen de mensen gaan. Meestal weten ze dat zelf nog niet, maar in dat geval kan men volstaan met aan de Emigratie-Commissie mede te delen, dat lid zus of zo binnenkort naar land X gaat emigreren. Daar moet men natuurlijk niet mee wachten, tot dit lid al vertrokken is.
In vele gevallen zal men het echter pas merken, wanneer het bedankje bij het secretariaat binnenkomt en de betrokkene al het ruime sop heeft gekozen. Daarom lijkt het ons gewenst, dat bij de leden de aandacht voor het werk van de Emigratie-Commissie gewekt wordt, dat ze althans van het bestaan ervan op de hoogte zijn en dat mensen, die met emigratieplannen rondlopen zich met de Commissie in verbinding stellen. Als men dit van leden te weten komt, zal men er overigens goed aan doen, ze op de Algemene Emigratie Centrale te wijzen, die in alle provincie-hoofdsteden districtskantoren heeft en in vele grote gemeenten plaatselijke adviescommissies. Zoals boven al werd opgemerkt, zitten in vele van deze commissies leden van het Verbond, veelal als vertegenwoordigers van de plaatselijke H.V.gemeenschap. Het zou gewenst zijn, dat dit bij alle plaatselijke commissies het geval was.
Het kan misschien ook geen kwaad, als men zich in eigen kring eens met dit werk bezighoudt. Er is altijd wel iemand van de Emigratie-Commissie bereid op een huiskamerbijeenkomst er over te praten. Men kan zich hiervoor wenden tot de secretaris, Mr. M. G. Rood, Lomanstraat 18 huis, Amsterdam-Zuid. Vooral voor vrouwengroepen kan dit een belangrijk onderwerp zijn.
Een belangrijk gebeuren als de emigratie, dat diep ingrijpt in het leven van vertrekkenden en van de achterblijvenden, mag ook de humanistische beweging niet onverschillig laten. We hebben tot taak, naar de mate van onze krachten de buitenkerkelijken onder hen te steunen, als ze daar behoefte aan hebben. En om dit zo goed mogelijk en in toenemende mate te kunnen doen, heeft de Emigratie-Commissie ook hierbij de hulp van de gemeenschappen dringend nodig. Polet.

„DE ARK"

Met enige verbazing bemerken we af en toe, dat er nog vele leden zijn, die van het bestaan van ons vakantie- en konferentieoord „De Ark" in Nunspeet niet op de hoogte zijn. Ook op dit gebied schijnen we nog al eens te kort te schieten in het maken van een verantwoorde reklame.
Wat is er eigenlijk op tegen, dat de bestuurders zo af en toe eens de gelegenheid benutten, om er aandacht voor te vragen? Nu binnenkort het Humanistisch Thuisfront over een eigen vormingscentrum de beschikking krijgt, komt in „De Ark" ook deze zomer meer plaats voor vakantiegangers, terwijl men ook voor schoolkampen en werkweken er uitstekend terecht kan.
Waarom we hiervoor in het bijzonder de aandacht van onze besturen vragen? Omdat zij al jarenlang in het jaarverslag hebben kunnen lezen, dat „De Ark" nog steeds verlies oplevert en elke cent, die ons dit kost, aan ander werk moet worden onttrokken. Eigenlijk zouden we véél meer conferenties in Nunspeet moeten houden, maar we hebben er het geld niet voor, omdat o.a. er nog altijd op ons huis een verlies is. Door onze leden op „De Ark" opmerkzaam te maken, kan het bezoek toenemen en de betekenis van *ons* vormingscentrum groeien.

TER OVERDENKING

„Belangrijker is bovendien ook de manier waarop we ons presenteren en wat we vertegenwoordigen. We moeten tonen dat we een moderne partij zijn van de tweede helft van de twintigste eeuw . . . . . .
We moeten bijvoorbeeld modern uitziende gebouwen hebben, gelegen op de juiste plaats, d.w.z. aan de hoofdstraat, aantrekkelijk geschilderd naar de smaak van het publiek van 1959. Daar ontbreekt nog wel het een en ander aan! . . . . . .
We zullen nieuwelingen moeten verwelkomen en aanmoedigen. We moeten ze als vrienden beschouwen die zich op hun gemak moeten voelen, niet als indringers. Ook moeten we niet beginnen met te veel zware politieke leerstellingen op hen af te vuren, vooral niet bij de jongeren. Als we hun belangstelling voor de algemene gedachten weten te wekken, komen de details later wel . . . . . .
Voor alles moet ons doel zijn onze basis te verbreden. We moeten altijd in aanraking blijven met de gewone man teneinde te vermijden dat we kliekjes worden van stokpaardjes berijdende fanatici, staande buiten de grote stroom van het maatschappelijk leven van onze tijd. Missionarissen moeten we zijn, geen monniken, een massapartij en geen conspirerende groep . . . . . .
Er zijn belemmeringen, die we de baas moeten worden. Wij geven soms de indruk van onenigheid. Dit mag vreemd lijken, want in feite zijn we meer eensgezind dan in vele jaren het geval was . . . . . .
Is het te veel gevraagd voor te stellen wat meer van onze tijd te gebruiken om onze politiek uit te voeren en wat minder voor het vaststellen dat het een andere politiek zou moeten zijn?"
(Uit een rede van Labourleider Gaitskell in Blackpool, herfst 1959).

HUMANISTISCHE EXCURSIES?

„In en Om" van 21 dec. 1959 bevatte een verslag van een „oude-stadjes-tocht", die de gemeenschap Den Haag vorig najaar hield. Daaruit bleek dat al reizende bij sommigen de vraag was opgekomen of het organiseren van dergelijke excursies wel op de weg ligt van het Humanistisch Verbond. Dit was aanleiding voor Dr. V. W. D. Schenk, de voorzitter van de gemeenschap, in een geïmproviseerd buspraatje nader in te gaan op het verband tussen een humanistische levensovertuiging en het houden van dit soort excursies. Op ons verzoek was Dr. Schenk zo vriendelijk zijn opvattingen ook op papier te zetten. Zijn bijdrage volgt hieronder.

Redactie Kader

Wanneer van Praag gelijk heeft en het H.V. uitsluitend en vooral met het oog op de praktijk opgericht is, behoeft het organiseren van excursies, zoals de Gemeenschap den Haag sinds jaar en dag doet, niet verdedigd te worden en is het min of meer overbodig dat de leiding van de excursie dit uitstapje met een humanistisch commentaar versiert. Deze vereenvoudiging der gezichtspunten zal van Praag wel niet bedoeld hebben en dan is het eigenlijk niet zo makkelijk een antwoord te geven op de vraag wat de zin van een dergelijke excursie is.
Waarom doet het H.V. iets dergelijks, vroeg één der deelneemsters aan de excursie mij in een pauze. Waarin verschilt dit nu van een of andere willekeurige excursie van een reisvereniging? De vraag leek mij niet onjuist. Waarom?
Het leek mij niet noodzakelijk hier erg zwaar op de hand over te worden. We doen het natuurlijk voor de gezelligheid, omdat de leden het op prijs stellen met elkaar eens een dagje uit te gaan, vooral wanneer een dergelijke tocht zorgvuldig wordt voorbereid en uitgezocht. Vooral wanneer in musea, stad en dorp gezorgd wordt voor deskundige uitleg en rondleiding. zoals naast een stuk feestelijkheid er ook een stuk algemene ontwikkeling en voorlichting in schuilt. Bij ons tochtje naar de Noord-Hollandse Zuiderzee-stadjes was dit uitdrukkelijk geschied. Toch vraagt het geheel een aansluiting naar levensbeschouwelijk vlak. Na een ogenblik van aarzeling meende ik dat deze wel gegeven kon worden, al ben ik ook geneigd al deze dingen als min of meer willekeurig en relativistisch te zien. Men kan zich b.v. redden met de formule dat het typische van de humanist is dat hij op zoek is naar het verschijnsel „mens". Hij heeft het niet gevonden, hij weet ook allerminst hoe de mens precies is. De absurditeit en 't veranderlijke van ons bestaan maakt het ons nu eenmaal onmogelijk een scherp omlijnd mensbeeld ter beschikking te hebben. Ja, het weten dat wij in onzekerheid ten aanzien van elkaar en van de wereld rond blijven tasten, dwingt ons ernst te maken met dit zoeken, principieel en telkens weer. Het éénmaal gevondene wijkt ieder ogenblik achter een verre horizon. Deze beeldspraak raakt niet geheel onverantwoorde wijsgerige vraagstellingen en werd als het ware geconcretiseerd in het simpel tochtje. In het verslag in „In en Om" van onze secretaresse vond U zeer uitdrukkelijk de beulsrekening van Edam afgedrukt. Dat was zo'n ontdekking in het verleden. Daarnaast zijn er de ontdekkingen in het heden

en in het actuele. Het motto blijft dat de wereld boeiend is, dat de mens een vreemd verschijnsel is, dat wij ons zelf slecht kennen en dat dit alles tot verwondering en verbazing moet inspireren.
Zo ongeveer „versierde" ik het tochtje naar Edam en Hoorn.
Een andere keer zal het waarschijnlijk wel weer geheel anders moeten geschieden. In ieder geval lijkt het mij duidelijk dat de opzet van een excursie van ons Verbond een even zorgvuldige geestelijke en materiele voorbereiding vraagt als elke lezing of tentoonstelling. Er moet een gedachte in gestoken worden. Een doel. Over levensbeschouwelijke vragen kan men praten, maar men kan ook demonstreren en vaak is het zien en ondergaan van een sfeer, van een aesthetische indruk aansluitend aan een vraag over een probleem van humanistische strekking een zeer verantwoorde wijze van werken. Onjuist lijkt mij *voorop* te stellen dat het gaat om gezelligheid en om het beroemde geestelijke tehuis. Geestelijk tehuis, à la bonne heure, maar dan ook geestelijk en dan met een leidende gedachte, want alleen met samenscholen en elkaar opzoeken komt men er niet. We moeten er naar mijn mening van uitgaan dat onze leden als vreemden naast elkaar leven en dat zij in het algemeen niet in hun privacy aangetast willen worden. Ik wantrouw, die ijverige medeleden die zo nadrukkelijk gezellig en vlot zijn bijzonder: zij kunnen een onuitstaanbare en ondragelijke sfeer voor anderen scheppen. Daarom is het inderdaad nodig een omschreven gedachte ook in dit werk de leiding te geven. Er is inderdaad geen te verwaarlozen gevaar dat we anders een gezellig kliekje van oude kennissen worden. Men begrijpe mij wel: ik heb niets tegen kennissen en gezellgheid, maar we mogen niet blind zijn voor de individualistische trekken van velen onzer, die niets zo erg vinden als b.v. samen gaan zingen in de autobus, slofje - onder spelen, gezelschapsspelletjes e.d. In een stad als den Haag zal dit probleem wel anders liggen als in andere steden en dorpen, maar in ieder geval zou het principieel fout zijn met deze mentaliteit geen rekening te houden. Dat kan echter zeer goed, wanneer we maar als punt No 1 vast blijven houden dat het ons te doen is om geestelijke rijping, geestelijke groei, om doordacht en zo diep mogelijk doorgedachte doelstellingen.
Een enkele keer een feestje, of een uitstapje kan zonder twijfel op zijn plaats zijn, maar zelfs wanneer wij het zorgvuldig in een overdacht plan organiseren, zullen wij er zuinig mee moeten omgaan.

V. W. D. Schenk

DE AANHOUDER WINT

Die aanhouder is in dit geval uw organisatie-secretaris, die in spanning op de gemeenschaps-jaarverslagen zit te wachten. Hij heeft er al een heleboel binnen, maar nog lang niet allemaal. En voor dat hij de secretarissen nu weer moet herinneren aan de reglementaire verplichting die de gemeenschappen hebben om vóór 1 maart aan het hoofdbestuur de verslagen te hebben gezonden, probeert hij het nog eens op deze manier. Stelt u hem niet teleur.

DE LUISTERKRING

In april zal het een jaar geleden zijn, dat de Luisterkring werd opgericht. Daarover zal nog wel het een en ander gezegd worden, maar we willen er hier mee volstaan door te constateren dat in vele gemeenschappen de activiteiten nog niet zijn verzwakt. Het is verheugend, dat men ondanks het feit dat het ontwerp-omroepwet nog niet door de Kamers in behandeling is genomen en daardoor de zaak schijnbaar niet al te actueel is, toch blijft doorgaan met leden voor de Luisterkring te winnen.
De winst aan leden voor het Verbond, die we in het afgelopen jaar hebben geboekt, is voor een belangrijk deel zeker het gevolg van de belangstelling voor de Luisterkring. Daarom kunnen we het niet anders dan toejuichen, dat de gemeenschapsbesturen deze belangstelling aanmoedigen, nog afgezien van het feit, dat men van ons verwacht, dat we doorgaan met ons protest.
Zoals men weet, is aan de leden van de Luisterkring voor één jaar een bijdrage van een gulden gevraagd. Dit betekent, dat eind april de eerste kwitanties voor het nieuwe jaar zullen worden aangeboden en om een verlenging van het lidmaatschap zal worden gevraagd. Het is duidelijk dat dit in sommige gevallen op weerstand zal stuiten. Juist daarom is het gewenst, dat overal waar dit mogelijk is het belang van de Luisterkring wordt onderstreept en hierbij kan ook de activiteit van de gemeenschap niet gemist worden.

T. P.

TER HERINNERING

Zoals reeds in een circulaire van 29 dec. 1959 is medegedeeld, zal — ter vervanging van een oorspronkelijk op 30 en 31 januari geplande Topkaderconferentie — een uitgebreidere conferentie worden gehouden en wel op

9 en 10 april 1960,

eveneens in „De Ark" te Nunspeet.

U hield deze datum reeds vrij?

BUNZELS VANGEN

Het Verbond is rijk gezegend met vergaderingen, bijeenkomsten en conferenties van allerlei soort en slag. Humanisten zijn steeds op weg naar een conferentie of keren er juist van terug, is een overdreven uitspraak, maar het is wel een feit, dat het moeizame karwei, dat opbouw van het Verbond hee t voor een groot deel bestaat uit iets aan de orde stellen, iets bespreken, iets besluiten om het later weer aan de orde te stellen, te bespreken enzovoort.

Tussen al deze vergaderingen neemt de halfjaarlijkse Topkaderconferentie een bijzondere plaats in. Daar zijn goede redenen voor.

Om te beginnen, dit is een conferentie van voorzitters en secretarissen der gewesten met enkele leden van het hoofdbestuur en staffunctionarissen. Het gaat dus voor het merendeel om lieden, die zo zij al niet in het werk zijn vergrijsd, dan toch in en door het Verbondswerk een soms respectabel aantal jaren ouder zijn geworden. Daardoor krijgt de toon iets van „oude getrouwen", die overigens de aanwezige jongeren ook uitstekend verstaan. Voor plichtplegingen en complimenten is tijd noch interesse, de aan de orde zijnde zaken worden critisch en nuchter behandeld. Toewijding en enthousiasme ontbreken nooit, maar gloeien meestentijds onder een aslaagje van ironie. De warmte is er, maar in het vuur rakelen vindt men te opzichtig.

Men is bijeen op „De Ark" van zaterdag- tot zondagmiddag. Men discussieert, informeert, maakt afspraken en „men eet tesamen". Voor de menselijke verbondenheid is niets zo bevorderlijk als gezamenlijk eten, vermits de, spijzen niet afstoten en daarop is in „De Ark" weinig kans. Zo is de T.K.C. een begrip geworden, ook doordat de meeste deelnemers elkaar al jaren kennen. Men heeft niet veel woorden nodig om elkaar te begrijpen, er is een grote mate van eensgezindheid, ook als men het over bepaalde punten volstrekt met elkaar oneens is.

Er wordt snel en pittig gereageerd en er zijn weinig conferenties, waar ernst en humor elkaar zo vlot opvolgen.

Het is dan ook een humanistische conferentie en men is dus degelijk. Zo degelijk, dat op de laatste conferentie, toen allerlei suggesties werden gedaan voor een nieuwe aanpak voor groepswerk, vele bezwaren werden geopperd.

„Dringt hier geen dillettantisme, isolement, afzondering, gemeenschap-in-de-gemeenschap?" De risico's van de nog te beginnen activiteiten werden zwaar uitgemeten; een verschijnsel dat in de weinig lichtzinnige kringen van het Verbond niet vreemd is.

Daarop vertelde de algemene voorzitter het verhaal van de man, die gespannen in de lucht tuurde, een snelle grijpbeweging maakte, vervolgens teleurgesteld in zijn lege hand keek, om daarna weer te turen, te grijpen en te kijken en weer en weer

Een passerende vriend zag dit alles verbijsterd aan en vroeg tenslotte: „Wat doe jij in hemelsnaam?" „Ik", sprak de ander, „ik vang bunzels."

„Bunzels", zei de vriend, „wat zijn dat?"

„O, dat weet ik niet", zei de ander gelaten, „ik heb er nog nooit één gevangen."

Jagen op bunzels, die men niet kent, is een vreemde bezigheid.

Is het minder vreemd om werk, dat men nog niet geheel kent, te laten om de risico's, die men nog in het geheel niet kent? *P. L. Wambuis*

Geestelijke Verzorging

RUBRIEK VOOR DE GEESTELIJKE RAADSLIEDEN
EN HUN MEDEWERKERS

PLAATSELIJKE GEESTELIJKE VERZORGIING

1. ONTVANG UZELF

Jaren geleden verscheen bij een van onze hoogleraren in de psychiatrie een dame van middelbare leeftijd, die in ernstige huwelijksmoeilijkheden verkeerde.
Na het onderhoud zei ze bij het afscheid: „Dokter, ik hoop toch zo dat het in orde komt: om de kinderen". Waarop de professor antwoordde: „Ja mevrouw, om de kinderen, maar ook om uw man en uzelf".
Dit woord trof de roos. Aan zichzelf had deze vrouw nooit durven toekomen. „We zijn in de wereld om te dienen, je moet altijd eerst aan de anderen denken".
Eén van haar kinderen heeft me eens verteld: „Als Moeder binnenkwam en ik was juist iets leuks aan het doen of helemaal niets, dan voelde ik me dadelijk schuldig. Gauw probeerde ik iets nuttigs te bedenken of ik vroeg, wat ik voor haar kon doen".
Wat denkt u, maakte deze moeder haar kinderen gelukkig? Zij durfden óók aan zichzelf nauwelijks meer toe te komen. En haar man? Hij voelde een leegte, had geen rustpunt. Dat is hij toen buitenshuis gaan zoeken... Tragisch is, dat deze vrouw haar naasten tekort deed in het diepste, juist doordat ze voor hen alleen wilde leven.

Mensen als zij kunnen we in ons goede vaderland elke dag tegenkomen. Het hangt samen met een moraal, een soort publieke opinie die het nobel vindt (en dwaas tegelijk!), als iemand zich geheel opoffert voor z'n medemens, z'n werk of voor „God". Veel nuchterder vindt men het, ook aan je eigen belangen te denken; dat is nu eenmaal nodig, maar het is niet zo verheven als de dienst aan anderen.
Welnu, hier is een van de punten, waarop humanistische verzorging een geheel eigen inhoud heeft, die voor veel mensen een grote bevrijding kan betekenen. Niet alleen de anderen, maar ook onze eigen persoon willen wij onbevangen aanvaarden:
Ik ben blij, dat ik er mag zijn; ik word verrast, telkens opnieuw, door het wonder dat ik ben en door wat er uit mij opwelt; ik ben geboeid door de opdracht, te ontwikkelen wat in mij ligt, een keuze te doen telkens opnieuw, te bouwen aan de wereld, te genieten van de anderen, die een even groot wonder zijn, en voor hen iets te betekenen zoals zij voor mij. Wil dat zeggen, dat ik met mezelf tevreden ben? Dat ik „goed" ben en dat het leven „wonderlijk mooi" is? — Ja, dat ook. Maar het is óók gruwelijk van wreedheid of leegte en vol van gevaar, lijden en zorg. Er is

in mij ook van alles dat ik vrees, betreur of haat — en dat te diep zit, misschien, om het ooit kwijt te kunnen raken: Zo ben ik óók.

Maar — en daar gaat het nu om — dat mannetje, waarmee ik voorgoed zit opgescheept, omdat ik het zelf ben — daar zeg ik „ja!" tegen: Ja, ik ben met jou op zee en altijd weer ga ik met jou in zee; strijdend, falend, maar ook met waardering en liefde. Soms met ergernis en haat, maar altijd opnieuw: Met jou, die ik ben.
Ik wil je niet ontvluchten, je niet wegcijferen of verloochenen. Ik waag het met jou. Dit ben ik, hier sta ik, hier vaar ik; dat is m'n eerste en meest centrale opdracht. Als ik dit ontvlucht, wordt m'n werk hol, een schijn: het hart is er uit.
Daarom is het ook geen egoïsme, onszelf lief te hebben. Integendeel, dan stroomt juist voor anderen hetzelfde gevoel door ons heen. Inhaligheid, heerszucht, ijdelheid worden veelal geboren uit een verwaarloosd zelf. Een zelf, dat door zijn eigenaar niet wordt aanvaard, gevierd, maar „verloochend". En nu tracht het zich te verzadigen met surrogaat: Geld of macht of — de liefde van anderen. Het zoekt die anderen niet om henzelf, maar tot vervulling van eigen, onbewuste, armoede.

Hier zijn we weer terug bij de mevrouw, over wie dit artikel begon. Haar hoge ideaal van „enkel voor de anderen" diende, zonder dat zij het wist, alleen om een lege plaats te vullen, de plaats van haar verbannen zelf.
Wie eenmaal oog krijgt voor deze tragiek in levens vlak om ons heen, zou alleen daarom al uit tien personen willen bestaan. Om alsmaar te kunnen luisteren. Naar een moeder ,die nooit tot zichzelf komt, naar een kind dat zich altijd schuldig voelt, naar een man die zich miskend acht in de maatschappij. Naar het hart, dat spreekt in deze klachten; telkens een hart, dat zichzelf ontrouw werd uit slaafse angst voor het oordeel van anderen en voor de eisen der wereld.
Dat mensen en kinderen terugkeren tot hun eigen hart, tot hun diepste aanleg en hun liefste wens — één der wegen daartoe is het luisterend oor van een medemens. Een mens, die niet enkel maar „goed" is, die evenmin „klaar" behoeft te zijn. Maar die zichzelf ontvangt, zoals hij is, en dus ook zijn naaste niet wil veranderen en bedokteren, maar vóór alles hem kennen en beleven.
We staan hier aan een der bronnen van humanistische geestelijke verzorging: Ontvang uzelf, dan komt het contact met anderen... van-zèlf.

Bewogenheid van-zelf tot de anderen, vraagt ook om wijsheid, beleid, onderricht. Overleg is nodig en organisatie. Daartoe wil deze rubriek in „Kader" gaan bijdragen.
Dit inleidend artikel heeft slechts één — zij het wezenlijk — aspect belicht. Het zal vragen oproepen, instemming of bezwaar. Breng uw gedachten vooral naar voren, schrijf ze ons.
d'Angremond, onze centraal geestelijk raadsman, met zijn rijpere ervaring; u, met uw dagelijkse praktijk in de geestelijke verzorging; en ik als medewerker speciaal voor de plaatselijke raadslieden — we bouwen samen dit werk op, ook door het kringgesprek in dit blad.
En ieder heeft het gevoel, dat hij meer ontvangt dan geeft.

Kruyswijk

ZIEKENBEZOEK — PROBLEMEN OM DE DOOD

Het vertrouwd raken met het feit dat ieder mens leeft naar de dood is een voortdurend probleem voor elke ziekenbezoeker — godsdienstig of niet.
Uit hervormde kringen lezen we voortdurend artikelen, boeken of verslagen van conferenties, waar zielszorgers en artsen zich bezighouden met deze praktische problemen waar men onherroepelijk mee te maken krijgt als men zich bezig houdt met ziekenbezoek.
Soms hoort men door een predikant of door een humanist verkondigen: — Voor een christen is er geen probleem als de dood nadert, want zij hebben er een antwoord op. — Maar in de praktijk van het werk weten we maar al te goed dat dit niet waar is.
Op onze centrale ziekenbezoek-conferentie vertelde een ziekenbezoekster van haar ervaringen met een patiënt die ongeneeslijk ziek was en niet lang meer te leven had. Deze patiënt, een eenvoudige maar zeer bewuste humanist, was nooit ziek geweest, moest een zeer zware operatie ondergaan en ondervond voor het eerst van zijn leven wat ziek-zijn was. Hij begreep nu beter het ziektebeeld van zijn vrouw die reeds 7 jaar zware asthmapatiënte was. De man knapte eerst weer op, kwam thuis, maakte zelfs kleine wandelingen, maar dit was van korte duur. De patiënt wist niet precies wat hem scheelde, de huisarts draaide er een beetje omheen en bleef zeer optimistisch in zijn beschouwingen over het genezingsproces. De echtgenote wist wel wat te verwachten was, had echter niet de moed om alles te vertellen aan haar man, maar op de momenten dat de patiënt zich wat beter voelde, bespraken ze beiden zeer intens wat er zou moeten gebeuren indien één van beiden eens zou komen te sterven. Voor beiden was het o.a. een grote geruststelling dat ze door het goede contact met geestverwanten voelden niet alleen te staan. Zij hadden n.l. nog geen half jaar daarvoor contact opgenomen met het H.V. omdat ze door verhuizing uit een andere gemeente nog weinig contact hadden en vooral de vrouw daar wel grote behoefte aan had.
Door verschillende uitlatingen begrepen we dat de man wel juiste vermoedens had, en op een keer zei hij mij onomwonden: „Ik wil weten wat ik heb — de dokter beduvelt me. Ik heb het gevoel dat ik vecht tegen iets dat geen zin heeft. Als ik weet wat ik heb krijg ik rust — is het hopeloos dan kan ik me hierop voorbereiden". Hier had de ziekenbezoekster nu de kritieke vraag waar ze al dagen tegenop had gezien, maar wist dat die komen zou. Zelf had ze nooit een dokter gesproken over deze patiënt en daarom vroeg ze hem: „Zou je willen dat ik eens met je dokter ging praten?"
Hij bevestigde dit gretig. Zijn vrouw, die er intussen weer bij was gekomen — ze had gevoeld dat hij mij alleen iets wilde vragen — dacht dat een dokter dit misschien niet zou zeggen, omdat hij nooit wist of een patiënt het ergste b.v. zou kunnen verdragen. „Dit is nog veel erger", zei de man. „Ieder weet dat hij een keer zal sterven — de één vroeg, de ander laat. Ik ben nog jong, ik zou nog zo graag voor jou en onze drie kinderen beter worden en hard werken; als er een kans is op beter worden zal ik meevechten, maar anders wil ik nu verder alleen maar rust hebben en zal ik proberen erin te berusten".

De ziekenbezoekster is naar de huisarts gegaan, heeft hem verslag gedaan en het verzoek van de patiënt overgebracht. De arts gaf haar echter onomwonden te kennen dat hij er niet aan dacht de man alles te vertellen. Hij had teveel ervaringen opgedaan met patiënten, die hij inderdaad geestelijk sterk genoeg achtte om de volle waarheid te dragen toen ze er hem naar vroegen, maar die de harde werkelijkheid toch niet aan hebben gekund.Hij heeft er achteraf grote spijt van gehad en wou deze kans dus nooit meer lopen. Hij was wel bereid nog eens met de man te praten: „Iedere patiënt moet zelf rijpen naar de dood", was zijn mening. En zijn advies was, dat ook zijn milieu dit standpunt in zou nemen.
De ziekenbezoekster stond nu voor een veel moeilijker probleem. Zij moest weer naar de man terug binnen enkele dagen, zou haar verhaaltje doen over het gesprek met de arts en dan liep ze de kans dat deze pientere man haar aan zou kijken en zou vragen: „Maar wat denk je er nu zelf van? — ja of neen". En wat zou ze hem dan zeggen? Wat zou ze zelf verwacht hebben, indien ze zelf deze patiënt was?
Met loden schoenen stapte ze dus weer naar haar zieke vriend toe, maar de hele sfeer in huis was direkt al opgewekter. Ze keek eerst even om de hoek van de ziekenkamer — de patiënt was rustig, erg moe, maar toen ze hem dus vertelde dat ze bij zijn dokter was geweest, zei hij: „Dat weet ik, want hij is gisteren hier geweest en heeft wel een uur bij mijn bed gezeten. Dat is nog nooit gebeurd." Zij hoefde niets meer te zeggen, hij vroeg verder niets en ze liet hem spoedig alleen omdat hij wilde slapen. Hij heeft niet lang meer geleefd, maar de grote spanning was gebroken en deze ongelovige humanist heeft rustig en moedig en heel bewust afscheid genomen van het leven zonder enige angst.
Zijn grote zorg voor zijn kwetsbaar gezin heeft hij in vol vertrouwen overgedragen aan zijn lichamelijk zwakke maar geestelijk sterke vrouw met de zekerheid dat ze niet alleen stond. „Kan ik nog iets voor je doen?", vroeg onze ziekenbezoekster de laatste keer dat ze in het ziekenhuis bij hem kwam. „Alleen maar lief zijn voor R.", zei hij haar.

Graag de volgende keer enkele conclusies uit bovengenoemd historisch gebeuren en we hopen tevens dat andere ziekenbezoek(st)ers ons eventuele reakties, eigen ervaringen of meningen doen toekomen.

A. Treurniet-Wiersma

DE GROEPSWERKER IS ZIJN EIGEN INSTRUMENT

De groepswerker is emotioneel ten nauwste bij zijn werk betrokken. Wil hij zijn werk goed doen, dan moet hij zich rekenschap geven van zichzelf in zijn relaties met de groepsleden en met de groep als geheel. Hij zal bij zichzelf zeer goede mogelijkheden voor zijn werk ontdekken, naast zeer negatieve behoeften en wensen. Hij zal moeten leren om zijn eigen verlangens en behoeften te objectiveren, opdat zij hem geen parten zullen spelen in de omgang met de groep. Spontaneïteit en untuïtie zullen geschoold en gezuiverd moeten worden, willen zij inderdaad die positieve waarde hebben die men hen in principe ook toekent.

Uit: C. F. Wieringa:
Groepswerk — Beraad na vier jaar,
in Volksopvoeding sept./okt. 1959

NIEUWS UIT EN OM DE ARBEIDERSKAMPEN

In de afgelopen winterperiode hebben sneeuw en vorst het werk in de A.W.-kampen verscheidene malen onderbroken. Vooral in het Land van Vollenhoven ging het telkens op en af. Soms waren de mensen nauwelijks in het kamp gearriveerd, of ze moesten vanwege onwerkbaar weer alweer naar huis terugkeren. Dit maakte de stemming in de kampen er niet beter op. Ook voor ons werk was het kwakkelende gedrag van de winter niet gunstig. Telkens moesten afspraken worden geannuleerd of verlegd.
Een geplande heropening van het kamp de Kikkerij in het Land van Vollenhove liet door deze omstandigheden lang op zich wachten. Het kamp is verbouwd en aanzienlijk verbeterd en aan de moderne verhoudingen aangepast. Het is een prachtig kamp geworden, geheel in de geest van het eerder verbouwde kamp Eind van Diep, dat we enige tijd geleden beschreven. Maar dan nog met deze verdergaande verbetering, dat er een apart televisiezaaltje in is opgenomen. De activiteiten en de sfeer in de cantine worden hier dus niet door de televisie gestoord, zoals dat in andere kampen veelal het geval is. Bovendien wordt het kijken van de televisie nu een kwestie van keuze en van besluit. Men moet er immers voor naar het speciale zaaltje gaan. Dit lijkt ons een winst. Het stompzinnige ,,kijken omdat het toestel nu eenmaal aanstaat'' wordt er door voorkomen. In de cantine kan men vrijuit biljarten en andere activiteiten ontplooien en ook de mogelijkheden voor geestelijk werk en geestelijke verzorging zijn er groter door. Ook in het kamp Het Grote Weergors te Hellevoetsluis is het systeem van de aparte televisiezaal toegepast, terwijl in sommige kampen het probleem is opgelost door de televisie achter het gordijn op het toneel te plaatsen.
Het nieuwe kamp de Kikkerij wordt bezocht door een nieuwe raadsman, de heer Kiers uit Langedijke,. We heten de heer Kiers op deze plaats van harte welkom in onze raadsliedenkring en we hopen uiteraard dat hij veel goed werk zal kunnen verrichten.
Van twee andere raadslieden moeten we naar we hopen tijdelijk, afscheid nemen, nl. van de raadslieden Schermer en Wolthuis. De eerste moest zich om studieredenen tijdelijk uit het werk terugtrekken. Wolthuis moest zich om gezondheidsredenen in zijn vele werkzaamheden beperken. We danken beide raadslieden voor het werk dat ze in de arbeiderskampen hebben gedaan. We zullen hen eerst in de zomer goed missen, wanneer de oogstkampen die zij verzorgden weer gaan draaien.
In de Peel heeft raadsman Doets het kamp America van raadsman Altena, wiens gezondheidstoestand dat gewenst maakte, overgenomen.
Bij de Delta-werken kwam raadsman v. d. Hulle tijdelijk op non-actief. Zijn arbeiders uit de barakken bij Katseveer vertrokken. Ook overigens is het bij de Delta-werken in de midwintermaanden vrij stil. Binnenkort is echter een sterke opleving en uitbreiding te verwachten.
Tenslotte delen we nog mee dat raadsman J. de Vries verhuisd is van Hulst naar Terneuzen, Betje Wolffstraat 2. Tel. 01150—2333.

WATERVREES

Weet u het nog? Dat verhaaltje over het urinoir dat ergens in Frankrijk, in het plaatsje Clochemerle, met enige plechtigheid werd ingewijd? Een vochtige gebeurtenis die zelfs wij Hollanders, die jarenlang vochten met en tegen het vocht, konden waarderen!
Maar daar blijft het bij. Wij zijn te rimpelig van geest om zelf iets dergelijks te durven creëren. Denk eens aan dat dorpspleintje op de omslag van dat boekje, Clochemerle. De burgervader, met hoge hoed en ambtsketen; terwijl hij het nuttige instrument inwijdt gaan de handen van de inwoners, in grote kring rondom dit gebeuren bijeen, met gejuich omhoog. Een geestigheid, even dartel als angstig van diepte voor ons verankerd fatsoen. Omdat we in wezen als de dood zijn voor alles wat watert. Bang, dat we op drift komen. Onze bekwaamheid tot het bouwen van waterkeringen komt uit diepe gronden voort!
En dus laten we Felix Timmerman's Pallieter, die de letterkunde op zeer natuurlijke wijze „bedreef" door zijn naam in de sneeuw te plassen, maar met rust. De afstand tussen zijn rust en de onze is te groot . . .
We zitten ermee. En het is zeer de vraag of wij ooit van de grond komen. Talloze schilderijtjes, miniatuurtjes uit diverse belevenissen, vluchtig als etherische olie, zijn gedoemd om ongeschreven te blijven. Onze betrekking tot de olie ging alleen zover dat we ethisch en zalvend zijn geworden. Een vreemde uitspringer als Bertus Aafjes' „Schone Ovidiaanse" uit zijn „Voetreis naar Rome" daargelaten, hechten wij ons bestaan met lemen voeten aan de tapkast van Diewertje Diekema's vader: zwaar van het helse vocht. En daar blijft het bij.
Zo is er een raadsman die een toegezegde bijdrage voor deze rubriek maar niet uit de pen durft laten vloeien. Hij kent onze watervrees. Kan hij het helpen dat zijn belevenis toch op waarheid berust?
Thema: Raadsman die op landweggetje na kampbezoek de auto even verlaat om te voldoen aan een natuurlijke behoefte, en kortsluiting maakt met schrikdraad . . . ! Onze raadsman durft het scenario niet aan. Hoewel . . ., zijn kennis van, en zijn bewondering voor de avonturen van de Vos Reyarde stellen hem tot de beschrijving van veel pikantere verhalen in staat.
Het is natuurlijk mogelijk dat we niet helemaal gelijk hebben wat die watervrees van de Hollanders betreft. Misschien zouden we maar al te graag de moed willen hebben om eens openlijk en hartelijk te lachen in een poging om los te komen van de zware kleibodem waarin we zijn vastgezogen.
Het is óók mogelijk dat we voor altijd als volk van de Lage Landen in de boot zijn genomen door de erflaters van de Arke Noachs. Die ark die het vege lijf van zijn bewoners redde uit de zondvloed, waarin de eerste mensen tot straf hunner zouden moesten omkomen.
Waarlijk, onze watervrees is niet van gisteren!

d'See-Uyl

VIJF JAAR HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING VAN GEDETINEERDEN

In februari 1955, d.w.z. vijf jaar geleden, begon de eerste geestelijke raadsman voor gedetineerden met zijn werkzaamheden. In de loop van het daarop volgende jaar waren alle 43 gestichten met geestelijke raadslieden bezet. Alhoewel zij hun werkzaamheden begonnen onder moeilijke omstandigheden, die er in de loop der jaren niet veel eenvoudiger op werden, nam in die vijf jaar de omvang van het werk voortdurend toe. In 1955 moest worden voldaan aan 109 aanvragen om humanistische geestelijke verzorging.

In 1956 aan 384.
In 1957 aan 549.
In 1958 aan 676.
In 1959 aan 719.

Het aantal gedetineerden waarmede de geestelijke raadslieden op de hierna te noemen prikdata tegelijkertijd contact onderhielden bedroeg op

1 januari 1956 63
1 januari 1957 127
1 januari 1958 150
1 januari 1959 180
1 januari 1960 196.

Opmerkelijk is bovendien, dat het aantal gedetineerden, dat na kortere of langere tijd het contact met een geestelijke raadsman verbreekt, opvallend laag blijft. Het ligt beneden 1 %.
Daarentegen vragen steeds meer gedetineerden om contact met een vertegenwoordiger van het Humanistisch Verbond na ontslag uit een inrichting. Tot voor kort werd aan deze verlangens voldaan o.m. door plaatselijke raadslieden, doch sedert enige tijd is in opbouw een „nazorg"-apparaat, waarvan de medewerkers speciaal voorgelicht worden omtrent de problematiek van dit werk. Op dit moment zijn 43 geestelijke raadslieden in functie. Alhoewel zij zonder uitzondering vrijwillige medewerkers zijn, die hoofdzakelijk in de avonduren en na een volle dagtaak hun werk in de gestichten verrichten, is het verloop onder de geestelijke raadslieden niet groot, zeker niet wanneer wij daarbij het slijtingspercentage onder de vrijwillige medewerkers op het terrein van het maatschappelijk werk in het oog nemen.
In de afgelopen vijf jaar moesten twintig geestelijke raadslieden worden vervangen. Vijf wegens verhuizing naar een andere gemeente, één wegens overlijden, vijf om gezondheidsredenen, vijf wegens drukke werkzaamheden, één als gevolg van de moeilijkheden die uit het werk voortsproten en drie omdat zij, na enkele jaren met betrekkelijk grote groepen gedetineerden te hebben gewerkt, verlangden naar rust. In meer dan de helft van de gestichten heeft nog nimmer een wisseling van geestelijke raadslieden plaats gevonden.
Bij de humanistische geestelijke verzorging van gedetineerden staat het individuele contact met de cliënt op de voorgrond. Klaarblijkelijk streven de geestelijke raadslieden ernaar dat zij, indien enigszins mogelijk, een-

maal per week persoonlijk contact opnemen met ieder van de aan hun zorgen toevertrouwde gedetineerden.
Pas daarna volgt groepswerk, contactavonden op werkdagen en bezinningsbijeenkomsten op zondag. Met groepswerk mogen de geestelijke raadslieden echter pas beginnen wanneer zij tenminste vijf gedetineerden in verzorging hebben. Op dit moment wordt in twaalf van de 43 gestichten aan groepswerk gedaan. Alhoewel dit natuurlijk wel eens afhangt van toevallige omstandigheden bezoeken als regel vrijwel alle daarvoor in aanmerking komende gedetineerden de groepsbijeenkomsten.
Wanneer we bedenken dat er geestelijke raadslieden zijn die met tien of meer gedetineerden werken zal het duidelijk zijn, dat het werk in de gestichten aan deze functionarissen van het Humanistisch Verbond zware eisen stelt. Er zijn raadslieden die drie of meer avonden per week in een gevangenis of huis van bewaring doorbrengen. Daarnaast moeten de raadslieden nog tijd vinden voor hun overigens eenvoudige administratieve verplichtingen en voor werkbesprekingen en landelijke conferenties. Op acht plaatsen in het land komen de geestelijke raadslieden eenmaal per maand voor werkbesprekingen samen. Daarnaast namen vrijwel alle geestelijke raadslieden deel aan de landelijke cursusbijeenkomsten, die in 1959 zelfs negen zaterdagmiddagen vroegen.
Zij zouden tot deze enorme krachtsinspanning niet in staat zijn, wanneer zij niet gegrepen waren door het werk en niet doordrongen waren van het besef dat zij de grondleggers zijn van een volstrekt nieuw werk.
Opmerkelijk is tenslotte, dat zich in de afgelopen vijf jaar in de gestichten geen ernstige moeilijkheden, door geestelijke raadslieden veroorzaakt, hebben voorgedaan.
De geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond zijn duidelijk achter gesteld bij de godsdienstige geestelijke verzorgers. Dat moge blijken uit de regeling betreffende de buitenkerkelijke geestelijke verzorging van gedetineerden, zoals die op dit moment nog van kracht is. Bij binnenkomst in een gesticht moet een gedetineerde opgeven of hij behoort tot een godsdienstige gezindte. Is dit niet het geval dan wordt hij ingeschreven als G.G. (geen godsdienst). Hij krijgt dan geen contact met een geestelijke raadsman, wel met de beide godsdienstige geestelijk verzorgers, opdat kan worden nagegaan of de G.G.'er wel werkelijk de godsdienstige geestelijke verzorging afwijst. Voor dit onderzoek is een contactperiode ingesteld, die in de huizen van bewaring drie weken duurt en in de gevangenissen als regel zes weken. Wijst de G.G.'er na de contactperiode de godsdienstige geestelijke verzorging af dan krijgt hij nog geen contact met een geestelijke raadsman, want daarom moet hij vragen.
Wanneer wij bedenken, dat de geestelijke belangstelling bij een niet gering percentage van de gedetineerden bepaald klein is, mogen we er ons over verheugen dat de geestelijke raadslieden nog met zoveel gedetineerden contact konden opnemen. Het blijft echter te betreuren dat de geestelijke raadslieden door de huidige belemmerende bepalingen geen grotere bijdrage kunnen leveren in de strijd tegen het nihilisme.
Van kerkelijke zijde wijst men ter rechtvaardiging van het huidige verschil in positie tussen godsdienstige en buitenkerkelijke geestelijke verzorging graag op het feit, dat godsdienstige verzorging iets geheel anders is dan humanistische. Het wordt van humanistische zijde overigens niet ontkend, al sluit dit niet in dat van humanistische kant kan worden toe-

gegeven dat de godsdienstige geestelijke verzorging meerwaardig is.
In de humanistische benadering komt als kerngedachte naar voren dat in iedere mens in potentie krachten aanwezig zijn met behulp waarvan hij zijn sociale en geestelijke verzorging tot ontplooiing kan brengen. Voorwaarden daarvoor zijn gelijke eerbiediging en gelijke ontplooiingskansen, alsmede het wegnemen van uiterlijke tekeningen. De mens, en dat geldt ook voor de gedetineerde, kan niet gezien worden als object van kerk of Humanistisch Verbond, maar kan zich slechts in vrijheid ontplooien.
Daarom is humanistische geestelijke verzorging meer het op gang brengen van een innerlijk proces, dan verkondiging van voor de geestelijke verzorger geldende waarheden. Waarheid is trouwens niet iets dat ergens te vinden is, maar een kwaliteit van oordeel van de zich rekenschap gevende mens. Humanistische geestelijke verzorging is geen woordverkondiging, geen humanistische evangelisatie, maar zij wil verlangen wekken naar een menswaardig leven, dat is een leven waarin de mens kan uitstijgen boven de dagelijkse dingen van het leven, een leven dat uitzicht biedt op het bestaan, dat de mens geestelijk een plaats doet vinden in dat bestaan en dat hem innerlijk met dat bestaan verzoent. De humanistische geestelijke verzorger zal er zich daarbij wel voor waken zijn levensvisie aan de cliënt op te dringen door die als de voor iedere mens enig juiste voor te houden.
Deze benaderingswijze blijkt er ook in de praktijk niet toe te leiden dat de geestelijke raadslieden hun cliënten beroven van hun laatste restje gods-geloof. Daarvoor staat de geestelijke raadsman als humanist voldoende open tegenover andersdenkenden en hun overtuiging. Hij erkent het recht van de hulpzoekende om zelf te bepalen door wie hij geholpen wil worden en claimt geen enkele bevolkingsgroep. Zonder te verzwijgen wie en wat hij is, stelt hij zich beschikbaar voor degene die van zijn hulp gediend is en slechts voor zolang de ander zijn hulp wenst.
Met wat hierboven werd opgemerkt is tevens aangegeven dat humanistische geestelijke verzorging iets anders is dan sociaal of psycho-therapeutisch werk. Als regel uit onbekendheid met het eigenlijke doen en laten van de geestelijke raadslieden worden zij nogal eens van terreinoverschrijding beschuldigd. Jammer dat zowel maatschappelijke werkers en anderen daarbij uit het oog verliezen hoe moeilijk het voor hen is om zich niet te bewegen op het terrein van het geestelijke werk en hoe vaak zij zich aan terreinoverschrijding schuldig maken.
Overigens is dit niet een klacht die alleen de geestelijke raadslieden betreft. Ook godsdienstige geestelijke verzorgers hebben dezelfde verwijten wel eens te incasseren. Een veel nauwer contact tussen allen die zich op de verschillende terreinen van hulpverlening bewegen is dringend noodzakelijk voor vergroting van wederzijds begrip en respect. Daartoe willen de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond gaarne een bijdrage leveren.
Intussen gaat het werk in de gevangenissen en huizen van bewaring voort, met een verdere ontwikkeling van het werk in het verschiet.

C. G. R. G.

De Stemvork

RUBRIEK VOOR DE SPREKERS

SPREKEN VOOR DE GEWONE MAN

Sinds jaar en dag is in ons verbond de discussie gaande over het verschijnsel van de ontoegankelijkheid van de „gewone man" voor de humanistische ideeën en meer in het bijzonder het daaruit voortvloeiende feit, dat zo weinig „gewone" lieden de neiging voelen zich aan te sluiten bij het verbond. De verontrusting hierover wordt nog versterkt door de overtuiging, dat deze mensen niettemin in hun levenshouding en gedragingen stellig als humanistisch te kwalificeren zijn. Dit zou dus betekenen, dat het Humanistisch Verbond tot op heden niet de juiste benaderingswijze zou hebben weten te vinden om door te dringen tot deze categorieën.
Wanneer dit laatste juist zou zijn — en persoonlijk twijfel ik daar niet aan — dan is er alle reden om ons bij voortduring bezig te houden met het zoeken van de weg, die de aansluiting aan deze mensen tot stand kan brengen. Met „ons" bedoel ik dan uiteraard niet alleen alle organisatie-functionarissen in ons verbond, van hoog tot laag, van hoofdbestuur tot gemeenschapsbestuurderen, wijkhoofden etc., doch stellig ook al diegenen, die op enigerlei wijze als representant van het verbond in contact treden met de buitenwereld. Daaronder behoren dan ongetwijfeld ook de sprekers van het verbond, hetgeen mij dus aanleiding geeft om juist in deze rubriek weer eens aandacht te vragen voor dit vraagstuk.
Allereerst zal het nodig zijn ons nog eens af te vragen, wie nu onder de „gewone" man moet worden verstaan. Ik geef bij voorbaat toe, dat het onmogelijk is om een alles insluitende definitie te vinden, maar dat neemt niet weg, dat wel een type-omschrijving is te vinden, welke voor ons doel een voldoend uitgangspunt biedt. Als algemene typering acht ik nog altijd bruikbaar de eerder gegeven omschrijving: de gewone man is de mens, die weinig of niet tot beschouwelijkheid geneigd is. Positief gezegd is het dus de mens, die practisch in het leven staat, door zijn activiteiten veelal dusdanig in beslag wordt genomen, dat hem geen of weinig tijd voor overdenking overblijft en van nature ook geen behoefte toont aan gefilosofeer over de problemen van het menselijk bestaan. Willens of onwillens wordt hij echter in de dagelijkse levenspraktijk toch geconfronteerd met die problemen. Gegeven nu daarbij het feit dat het leven, dat ons voor handelen, beslissen en beoordelen plaatst, zoveel onzekerheid, onberekenbaarheid en onbekendheid heeft, is er ook voor de „gewone" man een onloochenbare behoefte aan verkenning van de alternatieven, waaruit hij in een feitelijke situatie kan kiezen. Willen we dus de

gewone man bereiken, dan zullen wij allereerst moeten aansluiten aan deze practische behoefte.
Wanneer ik mij nu tenslotte bepaal tot de toespraak van de spreker in het hiervoor gaande verband, dan kunnen nog de elementen vorm en inhoud worden onderscheiden. Hoewel ik de vorm juist uitermate belangrijk vind voor een goede benaderingswijze van de gewone man wil ik hieraan voor dit ogenblik geen nadere aandacht wijden, aangezien de persoonlijke geaardheid van de spreker in dit opzicht in hoge mate beslissend is en daardoor weinig geschikt voor een vruchtdragende papieren discussie.
Blijft dus nu de vraag naar de inhoud van de toespraak. Wanneer ik, de sprekerslijst doorbladerend, mijn ogen eens laat gaan over de daarin door de sprekers aangekondigde onderwerpen, dan valt het mij op dat aan algemeen-geestelijke en bespiegelende objecten een ruime plaats is ingeruimd, waarvoor ik dus op grond van het voorgaande moet constateren, dat ze zeker niet de belangstelling van de groep ,,gewone mensen" zullen trekken. Daarnaast vind ik dan onderwerpen, die tot doel hebben de feitelijke kennis van de toehoorder te verrijken en onderwerpen, die zich om de sfeer van humanistische hulpverlening aan anderen bewegen. Ten aanzien van de eerste groep zie ik ook weinig behoefte bij de gewone man, noch daargelaten dat voor kennisverrijking hij als regel volop terecht kan bij Volksuniversiteiten en andere gelijkgerichte instituten. Gezien de practische belangstelling van de gewone man zal het ,,practisch humanisme" wellicht hem wel aanspreken, doch een persoonlijke behoftebevrediging zal hij gewoonlijk ook hierin wel niet vinden.
Daarmee kom ik dan uiteindelijk aan de mijns inziens sterk verwaarloosde categorie van onderwerpen, namelijk die welke zich bezighouden met de zedekundige problemen. Hierbij moet natuurlijk vermeden worden om de ethiek als een theoretisch vraagstuk te behandelen, doch dient alle aandacht te worden gegeven aan de ethische problemen, waar wij in het dagelijks leven tegen aan lopen. Met verbazing moeten wij dan constateren, dat hoe simpel ook de vraag de antwoorden rijk gevarieerd kunnen zijn. Hierbij een enkel voorbeeld.

Vraag: Geeft U aan bedelaars, die bij U aan de deur komen en waarom wel of niet?

Antwoorden: 1. Neen, uit principe niet, daar is sociale zaken voor.
2. Ja, om er af te zijn - gemakzucht?
3. Ja, uit medelijden. Bedelen doe je toch niet voor je plezier.

Zierhier slechts enkele stereotiepe antwoorden, die met talloze andere en varianten daarvan zouden zijn aan te vullen. Het merkwaardige is daarbij hoe in die verschillende antwoorden dikwijls reeds de gehele persoonlijkheid naar voren treedt en de ervaring heeft mij geleerd met hoeveel actieve deelneming en belangstelling de bespreking van zo'n uiterste simpele vraag wordt gevolgd. En dan te bedenken hoe onuitputtelijk de ,,voorraad" van dergelijke problemen en probleempjes is.
Dit geeft mij aanleiding om dringend Uw aandacht te vragen voor een paar boekjes, die de vrijzinnige Professor Dr. L. J. van Holk het licht heeft doen zien onder de titel ,,Moreel Beraad" I en II, met als ondertitel ,,Een bundel zedekundige opstellen". Om U het karakter van zijn boekjes te kenschetsen, neem ik uit zijn voorwoord enkele zinsneden over:

„Kort na de oorlog voerde ik eens een gesprek met een theologisch stu-
„dent, die vond dat zedekunde zulk een theoretisch vak was."
En even verder:
„Daarom heb ik het onderwijs in de zedekunde omgegooid, door van
„bepaalde gevallen uit naar de theorie, die eronder ligt, toe te werken.
„Om dat mogelijk te maken heb ik mij tot predikanten, artsen, advocaten
„en zakenlieden gewend met het verzoek mij enige gevallen uit hun
„levens- of ambtspraktijk te willen doen toekomen, opdat zij een uit-
„gangspunt voor zedekundige discussies konden leveren".
Teneinde U verder enig idee te geven van de practische bruikbaarheid van deze boekjes, noem ik de titels van een aantal opstellen, welke voldoende voor zich zelf spreken en geen verder commentaar behoeven.

Ambtsgeheim.
De frauderende diaken.
Wat is het zedelijk kwaad van gokken?
Waarom is eerbied voor het dier een zedelijke eis?
Moet men vreemd leed tot zich toelaten?
Maakt belofte altijd schuld?
Mag men de enkeling aan het geheel opofferen?
Een twistgesprek over steun en bijverdienste.
Is de schone logen toelaatbaar in het leven?

Ziedaar materiaal dat naar mijn mening in hoge mate bruikbaar is voor de gewone man, want daarin komen zijn eigen dagelijkse problemen te voorschijn. Deze vanuit het geval op te heffen naar een algemene normstelling, kan de levendigheid van onze humanistische beginselen alleen maar bevorderen.
En om nu toch nog even op de vorm van uw toespraak terug te komen, ik ben van mening, dat deze onderwerpen het beste tot zijn recht komen in de discussiebijeenkomst. De behoefte van de „gewone" man om te handelen en dus om mee te doen wordt daarbij het best bevredigd, maar bovendien dragen de verschillen van mening bij tot een levendige discussie, waarbij, gezien de eenvoud van de vraag (of is dit slechts ogenschijnlijk?) niemand achterwege behoeft te blijven. Naar mijn ervaring is dit dan ook niet het geval en is het integendeel voor de inleider een hele opgave om de vele stemmen tot richtinggevende conclusies samen te vatten.
Ter voorkoming van misverstand moge ik nog opmerken, dat er bij mij wel een voorkeur bestaat voor de groepsdiscussie over dergelijke onderwerpen, doch dat ik het daarnaast zeer wel mogelijk acht zedekundige problemen te brengen in de vorm van de gewone toespraak, al zal dan aansluiting bij de levenspraktijk een onmisbare voorwaarde blijven.

W. C. Koppenberg

DE KNAP-RAZENDE SPREKER

Er zijn nu eenmaal mensen die altijd achter een spreker aanhollen, alsof ze een vrijkaartje hebben voor een uitvoering waarin hun woordkunstenaar een soort van hoofdschotel vormt, voorafgegaan en besloten door clowns en trapezewerkers en alles wat er zo bij hoort om het geheel rondom de ster van het programma te versieren.
Het is begrijpelijk dat een impressario, die een of ander peperduur feestnummer ten tonele voert er munt uit probeert te slaan door een hoop versierde vodden het toneel op te jagen, tot eindelijk op het kritieke moment een verhitte conférencier, als ware het uit z'n eigen zak, hèt glansnummer van de voorstelling prijs geeft aan de bezeten horde.
Zo ongeveer blijft Lionel Hampton op zijn voetstuk staan, en zo Maria Callas, zo wijlen Mussert in het inkwade, en Billy Graham in het ingoede.
Zo'n gewone spreker nou. Er zijn mensen die hem omhangen met allerlei schone bewoordingen allang voor hij nog het podium heeft betreden. De juffrouw die met programma's bij de deur staat, of plaatsen aanwijst is hinderlijk, omdat ze ons belet om onze kennissen over de kwaliteit van de spreker naar behoren in te lichten. De voorzitter die zich beijvert de spreker in te leiden oogst een koele belangstelling. Hij kàn immers niet vermoeden waar hij 't over heeft
En als de spreker zich achter de katheder plaatst en zorgvuldig zijn horloge neerlegt, met zijn blik even de zaal aftast voordat hij aanvangt, gaat bij ons nog even een knipoog naar onze buurman ter onderstreping van de voornaamheid van dit moment. Die knipogen herhalen zich gedurende de lezing.
De conclusie na zijn betoog: zéér knap. Het lijkt altijd een beetje op een mooie kamer, die knap aan kant is. Zo'n knappe kamer, herinner ik me uit mijn jeugd, was altijd een ding om je stierlijk in te vervelen. Alles volmaakt aan kant.
En erger wordt het wanneer een spreker „razend knap" is. Dat lijkt me, om in superlatieven te blijven, geschikt voor een dolle stier.
Onze bewondering voor sprekers heeft er blijkbaar altijd behoefte aan om die sprekers een overtreffende trap te geven. Wat beslist niet aardig voor ze is wanneer ze werkelijk kwaliteiten bezitten. Ze zijn beslist niet „ongelooflijk boeiend", „verschrikkelijk wijs", of „ontzettend goed".
Als we er beslist behoefte aan hebben onze bewondering op die manier te blijven luchten, laten we dan bedenken, dat ook de spreker niet anders is dan een gewoon mens. Gewoon; of om hem rustig in zijn waarde te laten: niet razend, maar even alledaags als u en

d'See-Uyl